

OBSAH

Předmluva	15
Úvod	17
PŘEDHISTORICKÉ OBDOBÍ: OD VZNIKU ČLOVĚKA K POČÁTKU CIVILIZACE, cca 2 miliony–cca 3100 př. Kr.	26
1 Starší doba kamenná (paleolit): počátky lidstva jako sběračů a lovců, do cca 8000 př. Kr.	28
2 Homo sapiens (sapiens) a jeho rozčlenění, cca 35 000–cca 2000 př. Kr.	30
3 Mladší doba kamenná (neolit): raná zemědělská výroba a přechod k prvním rozvinutým kulturám, cca 8000–cca 3100 př. Kr.	34
DOMINANCE STAROVĚKÉHO VÝCHODU, cca 3100 př. Kr.–1500 př. Kr.	39
I. STAROVĚKÝ VÝCHOD, cca 3100–cca 500 př. Kr.	40
4 Rané rozvinuté kultury: intenzivní zemědělství a první státnost	43
5 Velké říše jako civilizační a mocenská centra	45
6 Starověký Přední východ do invaze mořských národů I: Starověká Mezopotámie, cca 3100–1200 př. Kr.	49

7	Starověký Přední východ do invaze mořských národů II: Starověký Egypt, cca 3100–1200 př. Kr.	52
8	Nová centra rozvinuté kultury I: Indie, Čína, cca 2600–cca 540/481 př. Kr.	55
9	Nová centra rozvinuté kultury II: Malá Asie, egejská oblast, cca 2600–cca 1200 př. Kr.	58
10	Invaze mořských národů a její důsledky I: Aramejci, Foiničané, Židé, cca 1200–586 př. Kr.	61
11	Invaze mořských národů a její důsledky II: Dórské stěhování a řecká kolonizace, cca 1200–535 př. Kr.	64
12	Invaze mořských národů a její důsledky III: Italské stěhování, Etruskové, počátky Říma, cca 1200–510 př. Kr.	66
13	Návrat starověkých orientálních velmocí: Babylon, Aššur, Egypt, 1125–525 př. Kr.	68
14	Starověké Řecko: polis a démos mezi Athénami a Spartou, 776–508/507 př. Kr.	72
15	Médové a Peršané, 625–330 př. Kr.: sjednocení starověkého Předního Orientu z východu, 550–330 př. Kr.	75
II. EURASIJSKÁ ANTIKA, cca 500 př. Kr.–cca 500 po Kr.		79
16	Klasické velké říše a mezikontinentální dálkový obchod	82
17	Velké konflikty klasického Řecka, vnější i vnitřní: perské války a peloponéská válka, 490–404 př. Kr.	85

18	Od hegemonie Sparty k hegemonii Makedonie, 404–337 př. Kr.	88
19	Exploze klasického Řecka – Alexandrovo tažení a jeho říše: sjednocení Předního východu ze západu, 334–323 př. Kr.	91
20	Helénismus a helénistické státy diadochů, 323–30 př. Kr.	93
21	Raná římská republika: boje stavů a dobytí Itálie, 510–272 př. Kr.	97
22	Vzestup Říma v impérium: punské války a expanze kolem Středoziemního moře, 264–30 př. Kr.	100
23	Občanské války a reorganizace impéria, 133–30 př. Kr.	103
24	Doba císařství: vrchol a období slávy římské říše, 27 př. Kr.–192 po Kr.	106
25	Existenční krize a nová stabilita v pozdně antickém donucovacím státě, 192–375	108
26	Vzestup křesťanství ke státnímu náboženství pozdního Říma, 30–391	111
27	Definitivní rozdělení říše a zánik říše západorímské, 395–476	114
28	Ostatní centra klasické kultury I: Indie, cca 540 př. Kr.–480 po Kr.	117
29	Ostatní centra klasické kultury, II: Čína mezi chaosem a první imperiální fází, 481 př. Kr.–316 po Kr.	121

30	Izolované kontinenty do expanze Evropy do zámorí: Austrálie, předkolumbovská Amerika, černá Afrika	124
III. EURASIJSKÝ STŘEDOVĚK, cca 500–cca 1500		129
31	Vlny turko-mongolské expanze, 250 př. Kr.–1644	133
32	Persie: dualismus, průchozí země dálkového obchodu, 224/227–1514	137
33	Čína: říše středu – od existenční krize k hegemonii ve východní Asii, 316–1644	140
34	Byzanc: most mezi Východem a Západem, 330–1453	144
35	Indie: hinduismus, islám, dálkový obchod, 527–1526	147
36	Jihovýchodní Asie: zprostředkování dálkového obchodu mezi Indií a Čínou, cca 600–1511	151
37	Korea, Japonsko: ve stínu Číny, 327/552–1603	154
38	Islám I: Arabové a chalífát, 622–1258	157
39	Islám II. Turci v asijských centrech kultury, 998–1243	161
40	Útok Mongolů a mongolská říše: od Čingischána k Tímúru Lenkovi, 1206–1405	163
41	Islám III: Vzestup a expanze osmanské říše, 1290/1300–1571	166
42	Historické počátky středověké Evropy: stěhování národů a zánik (západo)římské říše, 375–680	169

43	Počátky nové konsolidace: papežství a franská říše, 440–800	172
44	Latinská Evropa v novém propadu: Saracéni, Normané Maďaři; rozklad karlovske říše, 787–955	176
45	Nová konsolidace na Západě (955/962) a na Východě (Čína, 960): velký zlom kolem r. 1000	179
46	Itálie ve středověku, 401/476–1494: mocenské vakuum a kulturní dominance	183
47	Osa Severní moře – Balt ve středověku, 787–1494	187
48	Království a Imperium Romanum Němců (římskoněmecká říše) jako nové mocenské centrum, 962–1198: počátky evropského systému	191
49	Císař a papež: reforma církve a boj o investituru, 1059/75–1122	194
50	Reconquista, 1063–1492: středověké základy Portugalska a Španělska	196
51	Normanské výboje: středověké základy Anglie, 1066–1265	199
52	Křížové výpravy a křižácké státy, 1096–1291	202
53	Střídání mocenských center: úpadek římskoněmecké říše, vzestup Francie v první velmoc Evropy, 1180–1214	206
54	Středověké Polsko a Rusko, 966/988–1547/72	209
55	Krise středověké Evropy I: Města a stavy, 1015–1449	212

56	Krise středověké Evropy	43
	II: Stoletá válka, 1339–1453	215
57	Krise středověké Evropy	44
	III: Kacíři a koncily, 1143–1459	218
58	Příprava expanze do zámoří, 1415–1492/98	221
NADVLÁDA NOVOVĚKÉHO ZÁPADU, od 1492/98		225
59	Situace zámořského světa: mocenská vakua, stará kulturní a mocenská centra, cca 1500–cca 1850	226
60	Evropa jako nové kulturní a mocenské centrum, cca 1500–1945	230
I. OD EXPANZE EVROPY DO ZÁMOŘÍ K PŘEDVEČERU FRANCOUZSKÉ REVOLUCE, 1492/98–1789		234
61	Rané koloniální říše – Portugalsko, Španělsko; Francie, Anglie, Holandsko 1492–1815	236
62	„Původní akumulace“ – raný kapitalismus a merkantilismus	239
63	Evropa kolem 1500 – mezinárodní vztahy, 1453–1526	241
64	Reformace I: Luther a Německo, 1517–55	244
65	Reformace II: Kalvín a Evropa, 1527/36–1566	247
66	Evropa pod španělskou hegemonií, 1519–1659	250
67	Protireformace, 1563–1685	253

68	Náboženské války v Evropě, 1529–98	255
69	Evropa mezi stavy a absolutismem, 1564–1689	258
70	Válka za nezávislost a vzestup Holandska v námořní a obchodní mocnost, 1572–1648	261
71	Moderní revoluce, 1572–1949	264
72	Anglická revoluce 1640–60, 1688/89: prarevoluce Evropy	267
73	Třicetiletá válka a vestfálský mír, 1618–48	270
74	Francie – první hegemoniální fáze za Ludvíka XIV.: absolutismus a expanze, 1667–1714	273
75	Evropská pentarchie: vzestup nových velmocí I: Rakousko – Prusko, 1683–1763	275
76	Vzestup nových velmocí II: Anglie – Rusko, 1689–1713/21	278
77	Hegemonie a rovnováha: velké války o hegemonii, 1700/01–1763	281
78	Průmyslová revoluce I, cca 1760–1847: pokrok a modernizace – odpoutaný Prométheus	284
79	Dělení Polska, 1772–95	286
80	Východní otázka: Evropa v labyrintu trvalé krize, 1774–1923	289
81	Americká válka za nezávislost: počátky světové velmoci USA, 1775–87	293

82	Starý režim (Ancien Régime) a francouzská revoluce, 1715–89	295
II. OD FRANCOUZSKÉ REVOLUCE K PŘEDVEČERU PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY, 1789–1914		
83	Francouzská revoluce I: Počátky a 1. republika, 1789–99	301
84	Francouzská revoluce II: Konzulát a 1. císařství, 1799–1814/15	304
85	Francouzská revoluce III: Působení v zahraničí – Evropa, 1790–1825	307
86	Francouzská revoluce IV: Působení v zámoří (Haiti, Egypt, Latinská Amerika), 1791–1824	309
87	Vídeňský kongres, 1814/15: nový řád Evropy – mezi restaurací a reakcí	312
88	Velké národní otázky jako ohniska konfliktu v Evropě, 1795–1830/39	314
89	Evropa mezi Svatou aliancí a následnými revolucemi, 1815–47	318
90	Průmyslová revoluce II: Dělnické hnutí a socialismus; hospodářské krize, 1825/47–1914	320
91	Průmyslová revoluce III: Abolicionismus – zrušení obchodu s otroky a otroctví, 1807/34–1888	323
92	Anglie, rozvinutá světová velmoc: průmysl, reformy, impérium, 1825/32–1914	326

93	Rusko, zaostalá světová velmoc: expanze mezi autokracií a revolucí, 1825/61–1905	330
94	Evropská revoluce 1848/49: sociální a národní revoluce	333
95	2. císařství a národní hnutí: krymská válka, risorgimento, polské lednové povstání, 1852–70	336
96	Krise starých mocenských a kulturních center – Čína, Indie, 1850/57–1911	339
97	Vzestup nových velmocí – Japonsko a USA, 1853/54–1914	342
98	Osmanská říše a Rakousko-Uhersko v agonii: obtížný problém jihoslovanské otázky, 1856/67–1914	345
99	Založení říše a 2. německé císařství, 1871–1914	348
100	Evropský světový systém, 1871–1914	351
101	Průmyslová revoluce IV: Kolektivní vláda Evropy nad světem – imperialismus a kolonialismus, 1882/84–1914	354
102	Cesta ke světové válce: krize a spojenectví, 1875–1914	357
III. ZHROUCENÍ EVROPSKÉHO SYSTÉMU, 1914–45: NOVÝ SVĚTOVÝ SYSTÉM, OD 1945		361
103	Exploze „středu“ Evropy – Německo I: První světová válka, 1914–18: prvotní katastrofa 20. století	363
104	Ruská revoluce a SSSR, 1917–22; následné revoluce, 1918/19	365

105	Následné konflikty a versailleský systém, 1919–23	368
106	Mír na úvěr: otřesená hegemonie Evropy mezi dvěma světovými válkami, 1918–39	371
107	Reakce „středu“ Evropy – Německa – na první světovou válku: výmarská republika a 3. říše, 1919/33–1945	373
108	Cesta ke druhé světové válce: světová hospodářská krize a 3. říše, 1929–39	376
109	Exploze „středu“ Evropy – Německa II: Druhá světová válka, 1939–45	379
110	Rozdělený svět: studená válka (Východ – Západ) a dekolonizace (Sever – Jih), od 1945	381
111	Průmyslová revoluce V: Postkoloniální následné konflikty, od 1946	384
112	Epilog – průmyslová revoluce VI: Pandořiny dary – nadměrná ničivost atomových zbraní, napětí Sever – Jih, zničení životního prostředí	387
Přílohy		
	Klíčová data světových dějin	392
	Přehledy k dějinám států	408
	Vládci a státníci důležitých států (říší); papežové (výběr)	422
	Historická schémata	438
	Literatura	505
	Jmenný rejstřík	521
	Slovo o autorovi (F. Boldt)	529